

רקע

תכנית זו, בדומה לתכנית החברתית (ל"ב 21, יחידה א'), מתמקדת בעבודתה של המחנכת והיא בנויה על פעילות קבוצתית של הכיתה. אי-לכך, הלימודים, בין עיוניים ובין חווייתיים או התנסותיים, נעשים במסגרת קבוצתית. הגיבוש הקבוצתי הוא אמצעי חינוכי ולימודי. צריך לזכור כי התלמידים בתכניות המעבר הם בגיל ההתבגרות ולקבוצת השווים חשיבות רבה. ברצוננו לתמוך בהם לא רק ביציאה מכותלי בית הספר אלא גם בתהליך השחרור מתלות בבני משפחה ובבעלי תפקידים (ובכלל זה המורים), תוך קבלת עזרה ותמיכה מידידים בני גילם. נמצא כי רק דרך הגיבוש הקבוצתי התלמידים יכולים לפתח את זהותם הייחודית, להיות מודעים לתהליכים שהם עוברים, לפתח יכולת לאסרטיביות, כמו גם ללמוד לוותר, לנהל דו-שיח, לתרום לאחרים.

התכנית מתבססת על עבודת צוות רב-מקצועי שאותו מרכזת המחנכת. בצוות יועצת בית הספר, אנשי מקצוע כגון המורים לטכנולוגיה, המורים בסדנאות עבודה שונות, המורה לכלכלת בית והמרפאים בעיסוק, בפיזיותרפיה, בדיבור, בהבעה ובאמנות. למעשה משתתפים בתכנית כל המורים והמומחים העובדים בבית הספר המיוחד עם התלמידים הבוגרים, והם המכינים את תכנית המעבר לחיי עבודה והמפעילים אותה.

חשוב להדגיש כי בהכנת תכנית הכנה לחיי עבודה, צריך לשלב כל תלמיד, אף בעל הליקוי הקשה ביותר, בתכנית מעבר אישית משלו. צריך לערב אותו במידת האפשר הן בדיונים העוסקים בו והן בהמלצות לתכניות חינוך והכשרה הנקבעות לו.

עיקרון אחר שעליו מבוססת התכנית היא התפיסה שעל התלמידים להתנסות במקומות עבודה. ללא שילוב של התלמידים במקומות עבודה שבהם יעבדו במהלך הלימודים בבית הספר כחלק מתכנית הלימודים הכללית – לא מילאנו את חובתנו החינוכית כלפי התלמיד בחינוך המיוחד. לכן, צריך לתכנן ימי עבודה קבועים כחלק מתכנית הלימודים בשנים האחרונות בבית הספר. כמו כן עלינו לתכנן את המעבר מבית הספר בשיתוף עם הגורמים אשר ימשיכו לתמוך בתלמיד בתחום העבודה לאחר גיל 21.

מודל החפיפה

לשם ביצוע התכנית יהיה צוות בית הספר העובד עם התלמידים הבוגרים קשור לגורמי חוץ נוספים – מעסיקים פרטיים וציבוריים שונים, מרכזי שיקום, מפעלים מוגנים, הביטוח הלאומי, משרד הרווחה ושירות התעסוקה.

תפקידו של בית הספר כמגשר בין התלמיד לחייו בקהילה, עובר כיום שינוי מהותי. מתרחש מעבר מהמודל המסורתי של הפניה חד-צדדית של בוגרים מבית הספר לטיפולם של גורמי חוץ, למודל החפיפה. לפי מודל זה בית הספר חופף למסגרות חוץ שונות. למשל, חפיפה למרכזי שיקום, למפעלים מוגנים, למתנ"סים או למפעלים וארגונים שונים. החפיפה מתבטאת בכך שצוות מורים מלווה כמה ימים בשבוע את התלמידים במקומות שבהם הם מתנסים בעבודה מחוץ לכותלי בית הספר. המקומות האלה תורמים את המבנים ואת האביזרים השונים ולעיתים גם כוח אדם להדרכה. היתרון של מודל החפיפה הוא שאנשי צוות המוכרים ללומד בעל הליקויים, ממשיכים לתמוך בו, ובתוך כך הוא לומד להתמודד עם אנשי חוץ, שלהם ציפיות ודרכי עבודה שונות מהמוכרות לו. דווקא בתקופת חיים שבה עומדים הצעירים לפני שינויים רבים ומהותיים – תקופת מעבר, בשעה שהם ניצבים לפני אתגרים חדשים – חשובים הליווי והתמיכה של המורים המוכרים להם, ושיתוף הפעולה של המשפחה. על כן, מודל החפיפה הוא המודל היעיל והמומלץ ביותר לתקופת המעבר.

בתכנית זו מודגם היישום של ששת העקרונות שהוצגו לעיל:

1. גיבוש קבוצתי כהליך חינוכי
2. עבודה של צוות רב-מקצועי
3. שיתוף התלמיד בתכנית הלימודים וההכשרה שלו
4. התנסויות בעבודה ממשית
5. יישום מודל של חפיפה בין בית הספר למסגרות חוץ שונות
6. שיתוף המשפחה

הדגמה מפורטת

להדגמת הדרך החינוכית המכינה לחיי עבודה, נבחרה המסגרת של בית אבות בשל האפשרויות המגוונות של עבודות שהיא מציעה. בבית האבות אפשר לעסוק בעבודות שירות, בתחזוקה, בגינון, בשליחויות, בתפעול חדר אוכל ומכבסה, בעזרה לקשישים. מקצת העבודות האלה מוצעות גם במסגרות אחרות כגון בתי מלון, מבני משרדים ומקומות הארחה. ההתנסות בבית האבות יכולה להוות הכנה לעבודות של יזמות כגון הקמת משתלה ומכירת שתילים ועציצים, או הפעלת מטבח למכירת כריכים, עוגות ומשקאות קלים.